

INSEKTEN IN DE RECHTSPRAAK

Niet alleen de beroepsmatige bestrijders zijn de laatste jaren in toenemende mate geconfronteerd geweest met ongedierte, maar ook de Nederlandse rechterlijke macht, tot in hoogste instantie zelfs. Op 3 april 1981 deed de Hoge Raad uitspraak over een geschil dat enige jaren geleden gerezen was tussen de Woningbouwvereniging „Het Westen” te Amsterdam en de gemeente Amsterdam. Het betrof hier een verschil van mening over de vraag wie de kosten van ongediertebestrijding moet dragen, als de gemeente de eigenaar van een woning op grond van de Woningwet (art. 25) heeft aangeschreven de nodige bestrijdingsmaatregelen te nemen. Alvorens het arrest van de Hoge Raad verder te beschrijven, zal ik eerst in het kort terugblikken op rechtszaken met hetzelfde onderwerp en op de uitspraken van de Rechtbank en het Hof in de bovengenoemde zaak.

Wie zal dat betalen

Over de vraag wie aansprakelijk is voor de kosten van ongediertebestrijding zijn de meningen reeds jarenlang verdeeld. Het vonnis van de *Rechtbank* te Alkmaar van 18 november 1948 (NJ 1950; 536) inzake een geschil tussen de eigenaar van een woning en de gemeente Heerhugowaard over de rechtsgrond van een aanschrijving op grond van de Woningwet tot bestrijding van wandluizen, is zelfs mede de oorzaak geweest van een wijziging van de Woningwet. In de Woningwet, zoals deze in die tijd luidde, stond namelijk dat Burgemeester en Wethouders de eigenaar van een woning moesten aanschrijven, indien een woning de nodige „verbeteringen” behoefde. De *Rechtbank* te Alkmaar besliste dat wandluizen in een woning niet een gebrek daarvan opleveren, zodat die woning niet zou kunnen worden aangemerkt als een woning die verbetering behoeft. Het door de gemeente Heerhugowaard gevorderde bedrag (de kosten van de door de gemeente uitgevoerde bestrijding) was dan ook niet krachtens de wet verschuldigd. In de nieuwe Woningwet van 1962 gaf de regering er de voorkeur aan het begrip „verbeteringen” te vervangen door het ruimere „voorzieningen”.

De laatste jaren is de kostenproblematiek met name vanwege de toename van klachten over kakkerlakken en faraomieren in een stroomversnelling geraakt. Achtereenvolgens zijn er uitspraken geweest van de *Rechtbank* te Amsterdam (op 5 juli 1977, *Bouwrecht* 1978 p. 215), van de Afdeling Rechtspraak van de Raad van State (op 9 december 1977, A.B. 1978, 76, op 16 juni 1978 en op 31 mei 1979), van het Gerechtshof te Amsterdam (op 6 juni 1980, *Bouwrecht* 1980 p. 935) en zoals gezegd van de Hoge Raad (op 3 april 1981).

Uitspraken

De Amsterdamse *Rechtbank* besliste in een geding van de woningbouwvereniging „Het Westen” tegen de gemeente Amsterdam „dat een faraomieren- of kakkerlakkenplaag niet te beschouwen is als een gebrek van één of meer bepaalde gebouwen of woningen, ter verbetering waarvan de eigenaren kunnen worden aangeschreven om voorzieningen te treffen, maar als een op alle burgers drukkende last welke niet gerechtvaardigd kan worden

afgewenteld op de eigenaren, wier gebouwen toevallig getroffen zijn, maar door en op kosten van de gemeenschap, dus via de overheid, dient te worden bestreden". De rechtbank concludeerde dan ook dat de gemeente niet had mogen aanschrijven op grond van artikel 25 Woningwet, zodat zij de kosten van de door haar verrichte bestrijdingsacties niet op de eigenaar kan verhalen.

Aan de *Afdeling Rechtspraak van de Raad van State* werd hierna een soortgelijke zaak voorgelegd, nadat de Wet Administratieve Rechtspraak Overheidsbeschikkingen (Wet AROB) op 1 juli 1976 in werking was getreden. Deze Afdeling overwoog in haar beslissing van 9 december 1977 over een beroep van een woningeigenaar tegen een besluit van de gemeente Amsterdam, dat de aanschrijving van Burgemeester en Wethouders om faraomieren te bestrijden zich wél met de Woningwet verdraagt. Volgens de Raad van State geeft de Gemeentewet (art. 152) Burgemeester en Wethouders de bevoegdheid om bij nalatigheid van de aangeschrevene, van gemeentewege te doen verrichten wat de aangeschrevene eigenaar had moeten doen (politiedwang) en de kosten daarvan op de overtreder te verhalen. De bestrijding door de gemeente was dus volledig gerechtvaardigd. De Raad van State vond echter dat de gemeente in dit geval de kosten van die bestrijdingsactie zelf moest betalen. De aanwezigheid van faraomieren in de betrokken woningen was namelijk noch te wijten aan de onderhoudstoestand of de bouwkundige toestand van de woning, noch aan de wijze van bewoning. Bovendien was de Raad van State gebleken, dat de reden voor het actief optreden van de gemeente voornamelijk was gelegen in het voorkomen van een uitbreiding van de insekten naar andere woningen in de stad.

Op deze beslissing is in verschillende publikaties veel kritiek geuit. Men vond het ongerijmd dat de gemeente wel de eigenaar zou moeten aanschrijven en indien daaraan geen gevolg werd gegeven, zelf tot daden zou moeten overgaan, maar de kosten niet zou kunnen verhalen op de weigerachtige eigenaar.

In een tweede beslissing op 16 juni 1978, merkte de *Afdeling Rechtspraak van de Raad van State* op dat dergelijk kostenverhaal op de nalatige eigenaar weliswaar regel is, maar dat uitzonderingen hierop mogelijk zijn. Ook in de zaak die op 16 juni 1978 werd behandeld, werd besloten dat de gemeente de kosten moest dragen van de door haar verrichte bestrijdingsactie bij een nalatige woningeigenaar.

Bij een uitspraak op 31 mei 1979 over de kosten van kakkerlakkenbestrijding, was de *Afdeling Rechtspraak* echter van mening dat er in dit geval reden was voor uitzondering op de regel van kostenverhaal, aangezien het hier een aanschrijving betrof (door de gemeente Amsterdam) van de eigenaar van een cafetaria. Van de exploitant van een cafetaria mag extra zorg worden verwacht voor het weren en verdelgen van kakkerlakken. Aangezien die zorg niet was betracht, oordeelde de Afdeling dat in dit geval de nalatige eigenaar de kosten moest betalen, die de gemeente Amsterdam had gemaakt bij de bestrijding.

Hoe ging het nu verder met de woningbouwvereniging „Het Westen”, die door de Amsterdamse Rechtbank op 5 juli 1977 in het gelijk was gesteld (zie boven)? „Het Westen” werd in 1980 opgeroepen voor het *Gerechtshof* te Amsterdam te verschijnen, aangezien de gemeente Amsterdam zo doortastend was geweest in hoger beroep te gaan tegen het voor haar zo ongunstige vonnis van de rechtbank.

Het Hof overwoog dat de rechtbank ten onrechte beslist had dat de gemeente Amsterdam niet mocht aanschrijven op grond van de Woningwet en de Bouwverordening (Model

V.N.G.). Voorts overwoog het Hof, dat de omstandigheid dat de bestrijding van kakkerlakken een last is die op vele burgers drukt, niet meebrengt dat die last niet op de eigenaren behoort te drukken. Het Hof kwam hiermee, wat de aanschrijvingskwesie betreft, op één lijn te zitten met de eerdere uitspraken van de Afdeling Rechtspraak van de Raad van State.

Wat het kostenvraagstuk betreft, overwoog het Hof dat de wet geen onderscheid maakt naar gelang men wel of niet schuldig is aan de aanwezigheid van kakkerlakken. Dit is ook, aldus het Hof, begrijpelijk, omdat — als dit anders zou zijn — degene die aan zijn wettelijke verplichting voldoet om de voorzieningen te treffen waartoe hij wordt aangeschreven, wél de kosten hiervan zou dragen, terwijl degene die niet aan zijn wettelijke verplichtingen voldoet, in bepaalde omstandigheden de door de gemeente verrichte voorzieningen, niet hoeft te betalen. Het Hof vernietigde dan ook op 6 juni 1980 het vonnis van de rechtbank.

Hoge Raad

De Woningbouwvereniging „Het Westen” legde zich niet bij die voor haar ongunstige uitspraak neer en diende een cassatieverzoek in bij de Hoge Raad. De **Hoge Raad** bevestigde in haar arrest van 3 april 1981 de mening van het Hof dat de Woningwet en de Bouwverordening wél een basis bieden voor de aanschrijving kakkerlakken te bestrijden. De Hoge Raad schaarde zich eveneens achter het uitgangspunt van het Hof dat bij uitvoering door de gemeente van hetgeen de eigenaar in strijd met de wet niet verricht (politiedwang), de aan die uitvoering verbonden kosten in beginsel op de overtreder kunnen worden verhaald. Tevens verklaarde de Hoge Raad dat de stelling dat naar geldend recht de bestrijding van ongedierte op grote schaal veeleer de taak van de overheid dan van de particuliere huiseigenaar is, in haar algemeenheid niet kan worden aanvaard. Het beroep van „Het Westen” werd verworpen.

Het genoemde arrest van de Hoge Raad is met name voor alle gemeenten van grote betekenis. Het verschaft hen een belangrijk argument tegenover eigenaren, die ook na een aanschrijving, weigeren de noodzakelijke voorzieningen te treffen ter wering en verdelging van ongedierte. Een dergelijke eigenaar kan echter nog wel in beroep gaan tegen een dergelijke aanschrijving op grond van de Wet AROB. Met veel belangstelling zal dan moeten worden gekeken naar de uitspraak van de Afdeling Rechtspraak. Zal die afdeling dan alsnog de overweging van het Hof en de Hoge Raad overnemen dat wat het kostenverhaal betreft, géén onderscheid gemaakt kan worden naar gelang de eigenaar wel of niet schuldig is aan de aanwezigheid van ongedierte?

Mr. D. C. de Bruyn.